

Sygn. akt I A Ca 754/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SA Jarosław Marek Kamiński SA Dariusz Małkiński (spr.)
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. O., K. O., A. O. (1) i A. O. (2)**

przeciwko (...) **w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanego**

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 14 czerwca 2017 r. sygn. akt I C 494/16

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 8.100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.**

B. J. M. D. M.

UZASADNIENIE

Powodowie: H. O., K. O., A. O. (1) i małoletnia A. O. (2) wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...)w W. tytułem zadośćuczynienia następujących kwot: 99.591,45 zł na rzecz H. O., 102.878,30 zł na rzecz K. O., 101.892,77 zł na rzecz A. O. (1) oraz 75.242,54 zł na rzecz A. O. (2), z ustawowymi odsetkami od każdej z tych kwot od 07.12.2014 r. do 31.12.2015 r. oraz odsetkami za opóźnienie od 01.01.2016 r. do dnia zapłaty a ponadto, tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej wskutek śmierci męża i ojca, następujących kwot: 80.000 zł na rzecz H. O., 60.000 zł

na rzecz A. i K. O. oraz 80.000 zł na rzecz A. O. (2) z ustawowymi odsetkami od każdej z tych kwot od 07.12.2014 r. do 31.12.2015 r. oraz odsetkami za opóźnienie od 01.01.2016 r. do dnia zapłaty.

Pozwane (...) w W. wniosło o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu podało, że żądane przez powodów kwoty zadośćuczynienia są wygórowane i nieodpowiednie do rozmiaru krzywdy związanej ze zdarzeniem z dnia (...); poza tym powodowie nie wykazali znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej w związku ze śmiercią J. O. (1).

Wyrokiem z dnia 14 czerwca 2017 r. wydanym w sprawie o sygn. akt: I C 494/16 Sąd Okręgowy w Łomży zasądził tytułem zadośćuczynienia od pozwanego (...) w W. na rzecz: H. O. kwotę 99.591,45 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, K. O. kwotę 102.878,30 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, A. O. (1) kwotę 101.892,77 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty oraz A. O. (2) kwotę 75.242,54 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r., do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałej części; zasądził od (...) w W. na rzecz H. O., K. O., A. O. (1) i A. O. (2) solidarnie kwotę 14.361,86 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 8.361,86 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego; zasądził od H. O., K. O., A. O. (1) i A. O. (2) solidarnie na rzecz (...) w W. kwotę 6.055,14 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; zasądził na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Łomży) od H. O., K. O., A. O. (1) i A. O. (2) solidarnie kwotę 225,27 zł, a od (...) w W. kwotę 692,27 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo z sum budżetowych; zasądził od (...) w W. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Łomży) kwotę 12.980 zł tytułem brakującej opłaty od uwzględnionej części powództwa oraz nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Łomży) tytułem brakującej opłaty od pozwu od H. O. i A. O. (2) kwoty po 4.000 zł od każdej z nich, a od K. O. i A. O. (1) kwoty po 3.000 zł od każdego z nich.

U podstaw powyższego rozstrzygnięcia znalazły się następujące ustalenia faktyczne:

W dniu (...) doszło do wypadku komunikacyjnego spowodowanego przez obywatela (...) E. S., który kierując samochodem marki D. (...) z naczepą nie zachował należytej ostrożności, ani bezpiecznej odległości od poprzedzającego go pojazdu, w wyniku czego najechał na tył samochodu S. (...) kierowanego przez J. O. (1), spychając go na przeciwny pas ruchu i doprowadzając tym samym do zderzenia pojazdu z jadącym z naprzeciwka samochodem marki V.. W wyniku tego zdarzenia śmierć poniósł J. O. (1) – mąż powódki H. O. oraz ojciec powodów: K. O., A. O. (1) i A. O. (2). Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Grajewie z 26 lutego 2015 r. (sygn. akt: II K 162/15) sprawca wypadku został uznany winnym popełnienia ww. czynu i skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie zostało warunkowo zawieszona na okres 5 lat próby oraz karę grzywny. Wypadek miał miejsce w czasie wykonywania obowiązków służbowych J. O. (1) związanych z ochroną mienia służącego budowie obwodnicy. W chwili śmierci miał on 45 lat (zmarł w dniu swoich urodzin). H. O. i ww. pozostawali w związku małżeńskim od 1997 r. Tworzyli udane, kochające się małżeństwo, z którego mieli troje dzieci: syna K. (ur. (...)) i córki: A. (ur. (...)) oraz A. (ur. (...)).

J. O. (1) był zaradnym, pracowitym człowiekiem, troskliwym mężem i ojcem. Na jego barkach spoczywał ciężar finansowego utrzymania rodziny. Sam zajmował się również sprawami urzędowymi i decydował w kwestiach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Był jedyną osobą w rodzinie, która miała prawo jazdy. Dowoził dzieci do szkoły, syna na treningi piłki nożnej do S., zaś córki do lekarza i na rehabilitację. Rodzina powodów utrzymywała się z pracy w gospodarstwie rolnym oraz ze sprzedaży mleka. J. O. (1) prowadził także działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usługi belowania. Od lipca 2014 r. pracował na podstawie umowy zlecenia ochrony mienia służącego budowie drogi. Umowa ta miała obowiązywać do 31 grudnia 2014 r. Ponadto wraz ze S. T. dorabiał grając na weselach i festynach. J. O. (1) był człowiekiem odpowiedzialnym, najbliżsi zawsze mogli na niego liczyć, był dla wszystkich oparciem, żonie i dzieciom zapewniał poczucie bezpieczeństwa. Pomagał dzieciom, interesował się ich sprawami, starał się spędzać z nimi swój wolny czas.

H. O. przed śmiercią męża nie pracowała zarobkowo, ponieważ zajmowała się domem, dziećmi, przygotowywaniem posiłków oraz przydomowym ogródkiem. Z powodów zdrowotnych powódka nie mogła wykonywać prac w gospodarstwie rolnym, w związku z czym mąż starał się ją wyręczać w tych obowiązkach. Powódka bardzo mocno przeżyła śmierć męża. Odczuwała strach i niepokój, nie wiedziała jak ma sobie poradzić z tym wszystkim nad czym dotychczas czuwał i zajmował się jej mąż. Brała środki uspokajające i nasenne, miała problemy ze snem, nie korzystała z pomocy psychologa. Wraz z synem K. musiała przejąć obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

K. O. w chwili śmierci J. O. (1) miał 17 lat i obecnie wraz z matką przejął obowiązki spoczywające wcześniej na barkach ojca. Po śmierci tego ostatniego pojawiły się u powoda ad 2 problemy z jedzeniem i znacznie schudł. A. O. (1) w dacie śmierci ojca miała 15 lat i uczęszczała do (...) w N.. Obecnie uczy się w (...) w E.. Również bardzo mocno przeżyła śmierć rodzica, miała problemy ze snem, jedzeniem. Najmłodsza z powodów A. O. (2) w chwili śmierci ojca miała zaledwie 8 lat i była z nim bardzo zżyta. Wciąż bardzo tęskni za zmarłym i czeka na jego powrót.

W wyniku przeżyć związanych ze stratą męża i ojca powodowie doznali rozstroju zdrowia pod postacią zaburzeń adaptacyjnych o typie reakcji depresyjno-lękowej. U powódki H. O. pojawiły się także problemy kardiologiczne. Cierpienia powodów o bardzo dużym nasileniu utrzymywały się do około roku, a następnie miały tendencję do wyciszenia się i redukcji. Brak ojca w rodzinie będzie odczuwalny przez powodów ad 2- 4 na przestrzeni wielu kolejnych lat. Bardzo często wspominają oni zmarłego i co tydzień jeżdżą wraz z matką na cmentarz w celu odwiedzin jego grobu.

Rodzina ww. utrzymywała się z gospodarstwa rolnego o pow. około 17 ha ziemi wraz z lasem, nastawionego na produkcję mleczną oraz dodatkowych zatrudnień J. O. (1) (j. w.).

Decyzją z dnia 26 września 2014 r. ZUS przyznał małoletnim dzieciom zmarłego prawo do renty rodzinnej w kwocie po 281,49 zł dla każdego uprawnionego – łącznie 844,45 zł netto miesięcznie. Obecnie wysokość renty wynosi po 293,49 zł (...) przekazała rodzinie J. O. (1) tytułem zapomogi kwotę 6.187,34 zł netto. H. O. otrzymała ponadto jednorazowe odszkodowanie w związku ze śmiercią męża w kwocie 68.102 zł, natomiast każde z dzieci uzyskało po 13.242 zł.

Decyzją lotewskiego ubezpieczyciela z dnia 31 marca 2015 r. przyznano na rzecz H. O. kwotę 20.408,55 zł tytułem zadośćuczynienia i odmówiono wypłaty odszkodowania, natomiast decyzją z 3 kwietnia 2015 r. przyznano na rzecz K. O. 37.121,70 zł, na rzecz A. O. (1) 38.107,23 zł, zaś na rzecz A. O. (2) 74.757,46 zł tytułem zadośćuczynienia i odmówiono w całości wypłaty odszkodowania.

Powodowie za pośrednictwem swojego pełnomocnika pismem z dnia 17 września 2015 r. wezwali (...) do zapłaty odszkodowania z tytułu pogorszenia się ich sytuacji życiowej, jednakże ubezpieczyciel wydał decyzję odmowną.

W tym stanie faktycznym Sąd uznał, że roszczenia powodów zasługują na częściowe uwzględnienie.

Sąd wskazał, że pozwana nie kwestionowała podstaw swojej odpowiedzialności (art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 392 z późn. zm.), a jedynie jej zakres.

Sąd przytaczając treść art. 446 § 4 k.c. i bogate orzecznictwo w zakresie przyznania odpowiedniego zadośćuczynienia za śmierć członka rodziny, wskazał m.in. że do okoliczności wpływających na rozmiar szkody zaliczyć należy: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego z zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia. Ważna jest również rola jaką pełniła w rodzinie osoba zmarła i stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości, a także zdolność jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy i wiek pokrzywdzonego.

Odnosząc powyższe do żądań pozwu stwierdził, że krzywda powodów jest tym bardziej dotkliwa, że łączyły ich z J. O. (1) bardzo bliskie i serdeczne relacje, a jego śmierć nastąpiła nagle i nieoczekiwanie. Z tej przyczyny zostało naruszone najważniejsze dobro osobiste powodów – prawo do niezakłóconego życia rodzinnego, obejmujące szeroko rozumiane

więzi łączące zwłaszcza rodziców i dzieci. H. O. pozostawała w związku małżeńskim z J. O. (1) przez 17 lat, tworzyli oni zgodne i kochające się małżeństwo. Śmierć męża wywołała u niej nie tylko głęboki smutek i żal, ale także strach przed przyszłością, zaś dzieci ww. pozbawione zostały normalnego życia rodzinnego. J. O. (1), mimo wielu obowiązków związanych z zapewnieniem rodzinie odpowiednich warunków bytowych, interesował się sprawami dzieci, starał się spędzać z nimi wolny czas, woził je do szkoły, lekarza, na treningi. Dlatego też jego śmierć była dla małoletnich powodów traumatycznym przeżyciem, szczególnie dla najmłodszej powódki A. O. (2), która w dniu wypadku miała zaledwie 8 lat. Nie zdążyła ona jako dziecko doświadczyć tych relacji z ojcem, które były udziałem pozostałego jej rodzeństwa. Jak wynikało z opinii sądowo – psychologicznej, dziewczynka nie może się z pogodzić ze stratą. Biegła psycholog wskazała, że w wyniku przeżyć związanych ze śmiercią J. O. (1) powodowie doznali rozstroju zdrowia pod postacią zaburzeń adaptacyjnych o typie reakcji depresyjno-lękowej. U powódki H. O. pojawiły się także problemy z sercem. Cierpienia powodów w bardzo dużym nasileniu utrzymywały się do około roku, a następnie ulegały łagodzeniu i wyciszeniu.

W tych warunkach Sąd uznał, że adekwatną do stopnia doznanej przez powodów krzywdy związanej ze śmiercią osoby najbliższej są kwoty: 120.000 zł w odniesieniu do H. O., po 140.000 zł w przypadku K. O. i A. O. (1) oraz 150.000 zł w odniesieniu do A. O. (2). Uwzględniając kwoty już wypłacone w postępowaniu przedsądowym (20.408,55 zł na rzecz H. O., 37.121,70 zł na rzecz K. O., 38.107,23 zł na rzecz A. O. (1) i 74.757,46 zł na rzecz A. O. (2)) zasądził sumy z pkt I - IV wyroku.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie 481 k.c., zasądzając je od dnia następnego od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

Sąd Okręgowy uznał za niezasadne żądania powodów w zakresie odszkodowania z tytułu pogorszenia ich sytuacji życiowej wywiedzione z treści art. 446 § 3 k.c. Wskazał, że sytuacja finansowa powodów nie uległa znaczącemu pogorszeniu po śmierci J. O. (1), z tych też względów żądanie odszkodowawcze każdego z nich oddalił w punkcie V wyroku.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając stosownie do wyniku sporu (58% - 42%).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany zaskarżając go w części, tj. w zakresie: punktu I co do kwoty 50.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, punktu II co do kwoty 60.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, punktu III co do kwoty 60.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, punktu IV co do kwoty 60.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty i punktu VI i IX w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie:

- art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie na rzecz powodów kwot zadośćuczynienia niebędących świadczeniem odpowiednim lecz rażąco niewspółmiernym i wygórowanym w stosunku do rozmiaru krzywd powodów, a tym samym prowadzącym do ich wzbogacenia, nie zaś do kompensacji doznanej krzywdy i załagodzenia ich cierpień, jak również naruszenie prawa procesowego w postaci:

- art. 233 § 1 k.p.c. polegające na niewłaściwej ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego w odniesieniu do rozmiary krzywdy powodów, która właściwie oceniona winna prowadzić do ustalenia, iż odpowiednimi kwotami zadośćuczynienia winny być w niniejszej sprawie sumy uwzględniające już wypłacone powodom zadośćuczynienie w łącznej wysokości: 70.000 zł dla H. O., 80.000 zł w przypadku K. O., 80.000 zł w odniesieniu do A. O. (1) i 90.000 zł dla A. O. (2).

Mając powyższe na uwadze, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz: powódki H. O. kwoty 49.591,45 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, powoda K. O. kwoty 42.878,30 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty, powódki A. O. (1) kwoty 41.892,77 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty i powódki A. O. (2) kwoty 15.242,54 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 września 2016 r. do dnia zapłaty; obciążenie pozwanego kosztami procesu stosownie do jego wyniku, z uwzględnieniem zmiany wyroku w toku instancji odwoławczej; nałożenie na pozwanego obowiązku uiszczenia opłaty od pozwu stosownie do zakresu uwzględnionego powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym opłaty od apelacji i kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem odwoławczym według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do podniesionego przez pozwanego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., którego treść statuuje zasadę swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów, dokonywanej według własnego przekonania sądu, ale na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału procesowego. Powołany przepis może zatem zostać naruszony w wyniku nieuwzględnienia przez sąd przy ocenie poszczególnych dowodów zasad logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego, całokształtu zebranego materiału dowodowego, bądź przeprowadzenia określonych dowodów niezgodnie z zasadami procedury cywilnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższy zarzut pozwanego nie jest skuteczny, ponieważ skarżący przytaczając swoje stanowisko w kwestii oceny okoliczności stanowiących uzasadnienie dla zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia w określonej wysokości, nie wskazał, że doszło do rażącego naruszenia ustanowionych w tym przepisie zasad oceny wiarygodności i mocy dowodów. Podnosząc ten zarzut skarżący dąży jedynie do preferowania przez siebie wersji stanu faktycznego, a w konsekwencji i jej oceny prawnej. Powołane w apelacji wywody mają bowiem wyłącznie charakter polemiczny i w żadnej mierze nie konkretyzują, jakim zasadom logiki czy też doświadczenia życiowego Sąd Okręgowy uchybił, dokonując kwestionowanych ustaleń faktycznych.

Wskazać trzeba, że ustalenia te Sąd pierwszej instancji poczynił nie tylko w oparciu o zeznania powodów ale również o opinię sporządzoną przez biegłą z zakresu psychologii H. P. (k. 263 - 286), która to opinia była podstawą poczynionych sprawie ustaleń odnoszących się zarówno do rozmiarów cierpień jakich doznali powodowie, funkcjonowania w okresie żałoby, jak też wpływu tragicznego wydarzenia na ich aktualne życie. Sąd ten trafnie przy tym zaznaczył, że twierdzenia powodów znajdują w niej swoje odzwierciedlenie. Skarżący nie wykazał przy tym, aby poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia pozostawały w sprzeczności z wnioskami opinii, albo z jakimkolwiek innym dowodem przeprowadzonym w sprawie.

W rezultacie Sąd Apelacyjny powyższe ustalenia Sądu Okręgowego podzielił i przyjął za własne. Sąd I instancji prawidłowo ustalił, że śmierć J. O. (1) była dla powodów niebagatelną i trudną do przecenienia stratą, co jest o tyle istotne, że ww. był dobrym mężem i ojcem, a relacje między członkami tej rodziny pozostawały bardzo dobre. W tych warunkach nie ulega wątpliwości zakres oraz intensywność krzywdy każdego z powodów.

Apelujący nie zawarł w treści złożonego środka odwoławczego tego rodzaju argumentów, które mogłyby podważyć prawidłowość dokonanych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych i wywiedzionych na ich podstawie wniosków. Wyrażone przez stronę skarżącą niezadowolenie z treści wydanego rozstrzygnięcia nie może w

tych warunkach prowadzić do skutecznego podważenia dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny dowodów i w konsekwencji wyciągniętych na jej podstawie wniosków, skoro znajdują one oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym. Także zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 446 § 4 k.c., który został przez stronę skarżącą podniesiony w związku z zasądzeniem, jej zdaniem, kwot nieodpowiednich tj. „niewspółmiernych i wygórowanych w stosunku do rozmiaru krzywdy powodów” - jest nietrafny.

Stosownie do treści art. 446 § 4 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Regulacja zawarta w przywołanym przepisie służy zatem kompensacie krzywdy po stracie osoby najbliższej. Ustawodawca wprowadzając do niego klauzulę „odpowiedniej sumy”, pozostawił składowi orzekającemu swobodę w zakresie kalkulacji wysokości zasądzonej kwoty. Swoboda ta nie oznacza jednak dowolności. Zarówno przyznanie odpowiedniej sumy tytułem kompensacji krzywdy, jak i jej odmowa, muszą być osadzone w stanie faktycznym sprawy. Pomimo niemożności precyzyjnego ustalenia wysokości uszczerbku, rozstrzygnięcie w tym zakresie należy opierać na kryteriach zobiektywizowanych, a nie mieć na względzie jedynie subiektywne odczucia poszkodowanego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2010 r., sygn. akt III CSK 279/10).

W piśmiennictwie wskazuje się, że kryterium mającym istotne znaczenie przy ustalaniu wysokości należnego zadośćuczynienia jest przede wszystkim rozmiar doznanej przez pokrzywdzonego krzywdy. Nadto podnosi się, że mają na tę wysokość między innymi wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego. Sąd może również przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia odnosić się do kryterium stopy życiowej społeczeństwa, które w sposób pośredni może rzutować na jego wysokość, bez względu na status społeczny i materialny pokrzywdzonego. Przesłanka ta ma jednak li tylko uzupełniający charakter i ogranicza wielkość zadośćuczynienia tak, by jego przyznanie nie prowadziło do nieuzasadnionego wzbogacenia osoby uprawnionej, aczkolwiek nie może ona pozbawić zadośćuczynienia jego zasadniczej roli, jaką jest funkcja kompensacyjna, i zmierzać do wyeliminowania innych czynników kształtujących jego wymiar (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r., sygn. akt IV CKN 1266/00). Zadośćuczynienie powinno mieć bowiem charakter całościowy i obejmować swoim zakresem zarówno cierpienia fizyczne i psychiczne związane ze śmiercią osoby najbliższej już doznane, jak przyszłe.

W związku z tym, że ustalenie wysokości zadośćuczynienia ma charakter nader ocenny i należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, to ingerencja Sądu drugiej instancji w ustaloną wyrokiem wysokość zadośćuczynienia jest możliwa jedynie wtedy, gdy po uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego rozmiary, okazało się ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 listopada 2004 roku, sygnatura akt I CK 219/04, z dnia 9 lipca 1970 roku, sygnatura akt III PRN 39/70, OSNC rok 1971, nr 3, poz. 53). O rażącym naruszeniu zasad ustalania „odpowiedniego” zadośćuczynienia mogłoby zatem świadczyć przyznanie zadośćuczynienia, które miałoby jedynie wymiar symboliczny, niestanowiący rekompensaty doznanej krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, która mogłaby prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia się osoby poszkodowanej.

Mając na względzie powyższe rozważania, nie można zgodzić się ze stanowiskiem zajęтым w apelacji strony pozwanej. Nie budzi wątpliwości Sądu drugiej instancji, że śmierć męża i ojca była dla powodów zdarzeniem tragicznym. Zerwana została wówczas nieodwracalnie ta specyficzna więź, która istnieje w kompletnym i prawidłowo funkcjonującym zespole rodzinnym. W ocenie Sądu Apelacyjnego zasądzone na rzecz powodów kwoty zadośćuczynienia, jako rekompensata powyższej krzywdy, zostały określone przez Sąd Okręgowy na odpowiednim poziomie. Miarkując ich wysokość i uwzględniając wymóg ich kompensacyjnego charakteru Sąd pierwszej instancji poddał analizie wypracowane w doktrynie i orzecznictwie kryteria ustalenia ich rozmiaru. Ponadto uwzględnił przy tym, że J. O. (1) był wzorowym, kochającym mężem oraz troskliwym ojcem, który zapewniał rodzinie poczucie bezpieczeństwa. Pozostawał nie tylko podstawowym żywicielem rodziny, zajmującym się prowadzeniem gospodarstwa rolnego,

ale również intensywnie pracował dorywczo; był przy tym troskliwym i kochającym ojcem, który mimo natłoku obowiązków starał się spędzać z dziećmi każdą wolną chwilę.

Podkreślić należy, w ślad za opinią biegłej psycholog, że w wyniku przeżyć związanych ze śmiercią J. O. u powodów doszło do rozstroju zdrowia pod postacią zaburzeń adaptacyjnych o typie reakcji depresyjno – lękowej. U H. O. pojawiły się problemy z sercem, zaś wszyscy powodowie, oprócz najmłodszej córki A., cierpieli na brak snu, nie mieli apetytu, stracili na wadze. Fakt, że ośmioletnia wówczas A. nie miała takich objawów nie oznacza bynajmniej, że nie cierpiała z tego powodu, lecz świadczy wyłącznie o tym, że jako małe dziecko inaczej przeżywała utratę bliskiej jej osoby.

Z wyżej omówionych przyczyn zasądzone na rzecz powodów dalsze kwoty zadośćuczynienia nie mogą być uznane za rażąco wygórowane. Stanowią one odzwierciedlenie skali doznanej przez członków rodziny O. krzywdy, czasu trwania ich cierpienia, rokowań na przyszłość i funkcji kompensacyjnej świadczenia odniesionej do ich zmienionej sytuacji życiowej. Brak więc było in casu podstaw ku temu, aby zasądzone przez Sąd Okręgowy tytułem zadośćuczynienia kwoty obniżyć do postulowanych przez skarżącego wysokości. Wywody apelacji zmierzające do wykazania, że życie rodziny po tragicznej śmierci J. O. (1) wróciło do normy, nie mogły również odnieść oczekiwanego skutku. Jak wynika bowiem z akt sprawy, egzystencja powodów uległa diametralnej zmianie na niekorzyść. Komentując sytuację powódki ad 1 powtórzyć należy, że H. O. i J. O. (1) tworzyli zgodny związek małżeński, darzyli się miłością i szacunkiem. Powódka miała oparcie w mężu, który starał się zapewnić jej i dzieciom godny byt. Na skutek śmierci małżonka powódka została sama z małoletnimi jeszcze dziećmi a ponadto, chociaż do tej pory zajmowała się głównie opieką nad dziećmi, zmuszona została podjąć pracę w gospodarstwie rolnym oraz przejąć obowiązki męża. Odnosząc się do położenia powoda ad 2, który w chwili śmierci ojca miał zaledwie 17 lat, to przede wszystkim musiał on bardzo szybko wydorosnąć, w zasadzie przejął na siebie odpowiedzialność za utrzymanie rodziny i zajął się pracą na gospodarstwie rolnym rodziców. Natomiast A. O. (1) miała problemy z nauką i w konsekwencji cierpienia wywołanych wypadkiem ojca straciła cały rok szkolny. Z kolei najmłodsza córka A., bardzo mocno związana emocjonalnie z ojcem, nadal nie może pogodzić się z jego śmiercią i bardzo za nim tęskni. Bez wątplenia krzywda najmłodszej powódki jest największa, gdyż straciła ojca jako zaledwie ośmioletnie dziecko i będzie przez całe życie borykać się z tą stratą. Małoletniej powódce nigdy nie będzie dane cieszyć się z posiadania z obojga rodziców. Nie odczuje radości z możliwości wspólnego spędzania z ojcem wolnego czasu. Z uwagi na brak ojca dziecko jest generalnie skazane na trudniejsze warunki rozwoju. Dodać trzeba, że mimo, iż od wypadku minęły trzy lata, powodowie nadal nie utrzymują kontaktów towarzyskich z rodziną, ze znajomymi, nie świętują urodzin, nie zapraszają do siebie gości.

Nie zasługiwały również na aprobatę twierdzenia pozwanego zmierzające do podważenia zasadności kwestionowanego rozstrzygnięcia poprzez odwołanie się do innych orzeczeń sądów powszechnych. Należy bowiem zaakcentować, że odwoływanie się do rozstrzygnięć wydanych w innych, pozornie podobnych sprawach, należy uznać za nietrafne. Określając wysokość zadośćuczynienia Sąd musi bowiem uwzględnić wszystkie okoliczności konkretnego i indywidualnego zdarzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 września 2010 r., sygn. akt II CSK 94/10; z dnia 3 lipca 2008 r., sygn. akt IV CSK 113/0). Dlatego przywoływanie przez pozwanego dla uzasadnienia swoich twierdzeń orzeczeń wydanych w innych sprawach, w których zasądzono niższe kwoty tytułem zadośćuczynienia, jest nieuzasadnione. W prawie polskim obowiązuje zasada indywidualizacji wysokości zadośćuczynienia. Ponadto wymaga podkreślenia, że nie można porównywać ze sobą zasądzonych w różnych sprawach świadczeń pieniężnych z tytułu zadośćuczynienia z tej tylko przyczyny, że ustalenia faktyczne stanowiące podstawę rozstrzygnięcia wydają się być podobne.

W świetle powyższego należało uznać, że w okolicznościach niniejszej sprawy określenie kwot zadośćuczynienia z racji śmierci męża/ ojca powodów, na łączną sumę 120.000 w przypadku H. O., po 140.000 zł w przypadku K. O. i A. O. (1) oraz 150.000 zł co do A. O. (2), nastąpiło z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, mających wpływ na ich wysokość i nie mogą być w żadnym razie uznane za rażąco wygórowane, albowiem spełniają one kryterium odpowiedniości z art. 446 § 4 k.c. Kwoty, jakie zostały przyznane w zakwestionowanym orzeczeniu stanowią więc odzwierciedlenie skali doznanej przez powodów krzywdy.

W konsekwencji Sąd odwoławczy nie podzielił stanowiska strony pozwanej zmierzającego do zmiany ich wysokości. Uznanie argumentów pozwanego prowadziło by bowiem do określenia zadośćuczynienia za śmierć J. O. w oderwaniu od roli, którą pełnił on w życiu powodów.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny uznał, iż zaskarżony wyrok odpowiada prawu i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako pozbawioną uzasadnionych zarzutów.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Wysokość należnych powodom kosztów zastępstwa procesowego ustalono w oparciu o § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2018 r. 265 j.t.).

B. J. M. D. M.